

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 208

Archeologienota Bedrijventerrein Oost te Menen (West- Vlaanderen).

Programma van Maatregelen.

JANSSENS DAVID

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2017
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Bart De Smaele, Hadewijch Pieters, Simon Claeys
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.

1 Gemotiveerd advies

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek.

Het archeologisch onderzoek verwijst voornamelijk naar de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting en volmiddeleeuwse nederzetting in de directe omgeving van het onderzoeksgebied zoals aangetoond door het proefsleuvenonderzoek met daaropvolgende vlakdekkende opgraving. Oudere periodes werden eveneens vertegenwoordigd. Concreet bestaat er een verwachting naar restanten uit alle periodes van de geschiedenis inclusief WOI zoals aangetoond op de trenchmaps in het verslag van resultaten.

Voorafgaand aan het advies werden door ADEDE controleboringen uitgevoerd teneinde de verstoringsgraad volgend op de verwijdering van de bestaande weg in 2008. Hier werd duidelijk dat de verstoringsgraad die tot 85cm diep reikte de potentiële archeologische resten vermoedelijk verstoord heeft. Ten gevolge hiervan wordt er een zone afgebakend die ten zuiden van deze weg gelegen is waar de boringen ongeroerde grond aantreffen. Aangezien binnen deze zone de geplande werken dieper zullen reiken dan het archeologisch niveau en deze potentiële sporen bijgevolg integraal zullen vernield worden wordt verder onderzoek geadviseerd. Deze zone dient onderzocht te worden door middel van een proefsleuvenonderzoek met een verhoogde aandacht voor steentijdvondsten.

Dit onderzoek dient te gebeuren via een uitgesteld traject aangezien de bouwheer de principiële haalbaarheid van het project wenst na te gaan.

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2017E258
Site	Menen – Bedrijventerrein oost
Projectsigle ADEDE	MEN - BED
Ligging	Bedrijventerrein oost Kortewaagstraat 8930 Menen
Bounding Box	Punt 1 (NW): X: 62068,443m Y: 167824,489m Punt 2 (ZO): X: 62318,041m Y: 167748,462m
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureaustudie, archeologienota
Opdrachtgever	Magen
Aard van de vervolgwerven	Nieuwbouw Bedrijfsgebouwen
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Bart De Smaele 2015/00070 Hadewijch Pieters 2017/00168
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Janssens D., 2017, Archeologienota Bedrijventerrein oost te Menen (West-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 208, Gent.
Grootte projectgebied	Ca 19500m ²
Periode uitvoering	Mei 2017
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Romeinse periode, WO 1, archeologienota, Volle Middeleeuwen

Verstoorde zones	Zie plannr. 4
------------------	---------------

Plannr. 1
Topografische kaart

2017E258	22/05/2017
----------	------------

© AGIV

Legende

Projectgebiet

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

MENEN
BEDRIJVENTERREIN OOST

Plannr. 2
Orthofoto 2016

2017E258 22/05/2017

© AGIV

Legende

Projectgebied

N

0225

Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

MENEN
BEDRIJVENTERREIN OOST

Plannr. 3
GRB (kadaster)

2017E258 22/05/2017

© AGIV

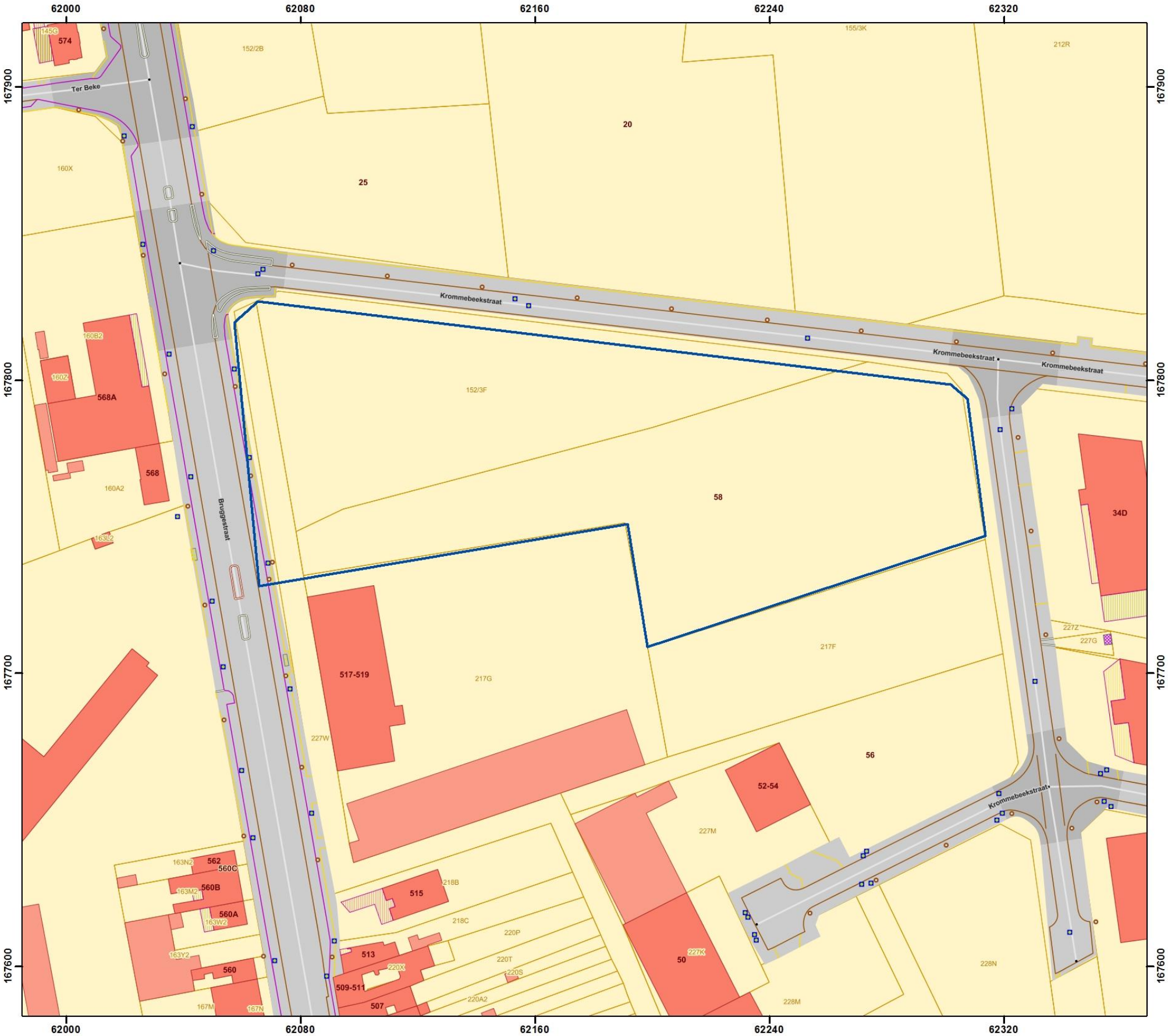
Legende

Projectgebied

N

090

Meter

MENEN
BEDRIJVENTERREIN OOST

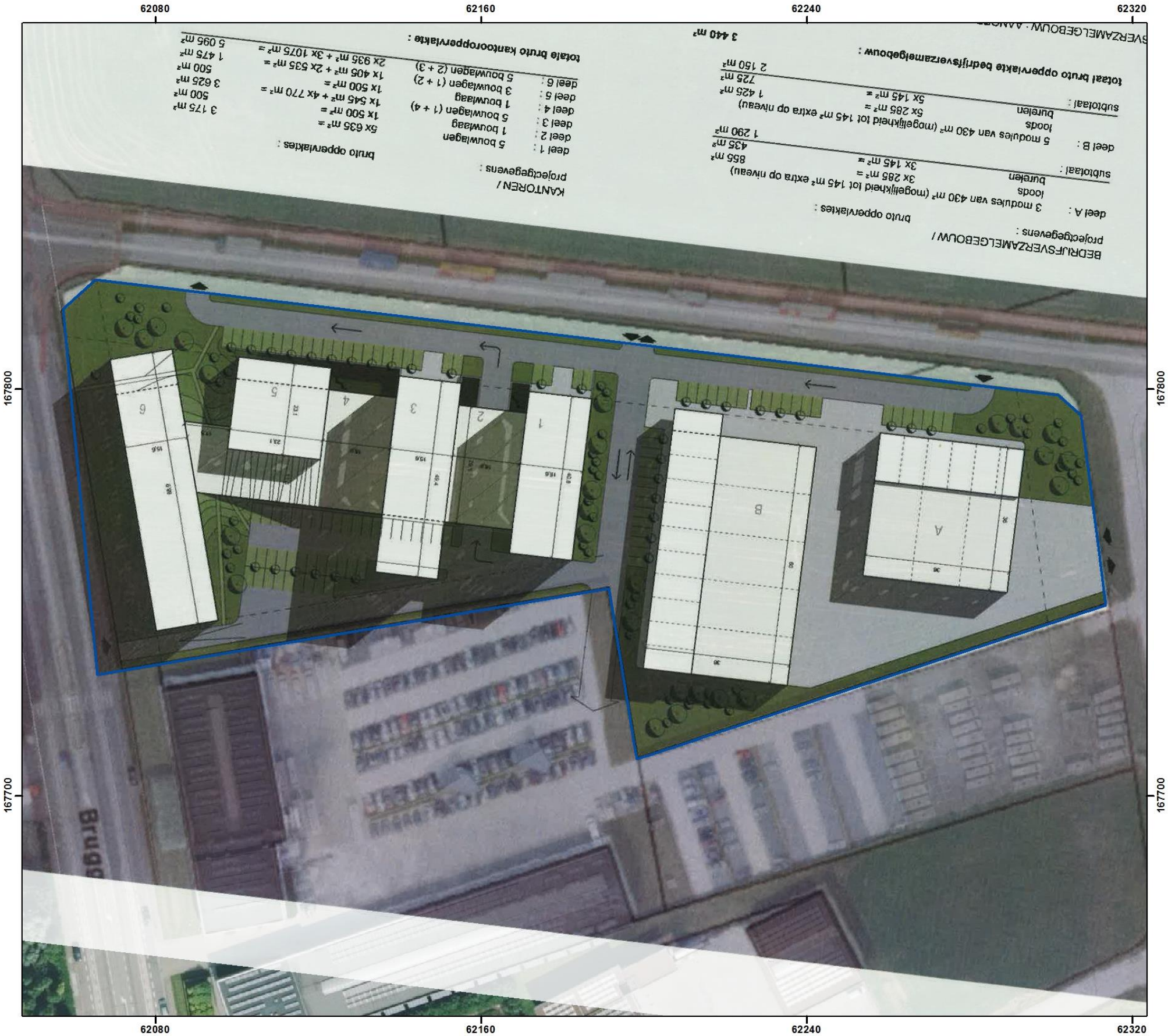
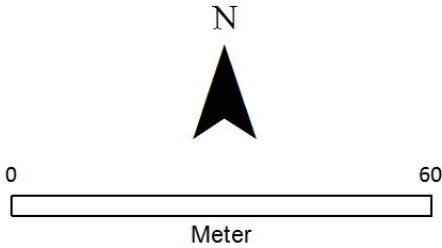
Plannr. 4
Inrichtingsplan geplande toestand

2017E258 22/05/2017

© AGIV, opdrachtgever

Legende

 Projectgebied

2.2 Aanleiding van het vooronderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag tot het bekomen van een verkavelingsvergunning voor de percelen 2e afdeling, sectie B, nrs 217^E en 0152F3. De archeologienota voor het onderzoeksgebied langs de Krommebeekstraat te Menen wordt opgemaakt naar aanleiding van de geplande aanvraag tot het bekomen van een stedenbouwkundige vergunning, waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, 3000m² of meer beslaat en de ingreep meer dan 5000m² bedraagt. De initiatiefnemer is hierdoor verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Resultaten bureauonderzoek

In het kader van het opstellen van de archeologienota werd een bureauonderzoek (projectcode: 2017E258) uitgevoerd. Tijdens dit bureauonderzoek werd aan de hand van reeds bestaande bronnen het onderzoeksgebied geografisch, geo(morfo)logisch, historisch en archeologisch gesitueerd.

De analyse van de gebruikte historische kaarten geeft aan dat het onderzoeksgebied in gebruik was als akker/weiland. De Frickx kaart focust voornamelijk op stadskernen en grotere gebouwen zoals kerken en op hoofdwegen en waterlopen en geeft hoogstens een idee van de ligging in een heel ruime omgeving. De Ferrariskaart schetst een duidelijker beeld en bestempelt het gebied als gepercelleerd waarbinnen een weg van oost naar west loopt doorheen het onderzoeksgebied, en dit tot in 2008 zoals vastgesteld op de orthofoto uit deze periode. De latere (recentere) kaarten schetsen grotendeels eenzelfde situatie met betrekking tot het onderzoeksgebied.

Gezien het historische kaartmateriaal slechts terug gaat tot de vroege 18de eeuw is het noodzakelijk andere bronnen te raadplegen om na te gaan of er zich mogelijk een archeologische site binnen de contouren van het onderzoeksgebied kan bevinden. Er zijn in de directe omgeving van het onderzoek archeologische onderzoeken uitgevoerd, die allen handelen over vondsten, sporen, sites met betrekking tot destentijden, Romeinse periode, in mindere mate de metaaltijden en de middeleeuwen, meer in het bijzonder is een nederzetting aangetroffen uit de Romeinse periode en de volle middeleeuwen.

De geplande werken ter hoogte van het onderzoeksgebied brengen een aantal bodemverstoringen met zich mee die doorheen de onverstoorde lagen in de bodem breken. Deze brengen bijgevolg nieuwe verstoringen in het bodemarchief teweeg. De nieuwe ingrepen binnen het plangebied behelzen bijna de volledige onderzoekzone waardoor potentieel bodemarchief integraal zal vernield worden. De bodemopbouw van het gebied laat uitschijnen dat zich onder deze onverstoorde lagen een aantal lagen bevinden die een hoog archeologisch en cultuurhistorisch potentieel hebben. Met andere woorden, mogelijk aanwezige sites of sporen kunnen in deze bodem goed bewaard zijn gebleven en tot heden zich in onverstoorde staat bevinden binnen de zuidelijke zone van het onderzoeksgebied, controleboringen hebben aangetoond dat het ruimen van de oude Krommewaagstraat het potentiële bodemarchief vermoedelijk grondig verstoord hebben. Daarom acht ADEDE het noodzakelijk om een vervolgonderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren om de aanwezigheid, aard, bewaringstoestand en spreiding van eventuele archeologische sites te kennen. Dit onderzoek moet uitgevoerd worden in de vorm van een uitgesteld traject doordat de haalbaarheid van het project doorslaggevend is.

2.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft als doel informatie en gegevens te verzamelen die als aanvulling dienen op de reeds bestaande archeologische, geografische, geologische en historische bronnen. Het onderzoek heeft als uiteindelijk doel na te gaan of er een mogelijk archeologisch waardevolle site binnen de contouren van het onderzoeksgebied aanwezig is. Aan de hand van de verzamelde informatie van het proefsleuvenonderzoek, gecombineerd met het reeds uitgevoerde bureauonderzoek, kan vervolgens een verder te volgen strategie uitgewerkt worden voor de bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied. Volgende onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden aan de hand van het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem:

- Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?
- Zijn er sporen terug te vinden eigen aan de door het VIOE vastgestelde nederzetting?
- Wat is de aard, kwaliteit en informatiewaarde van deze sporen?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Wat is de impact van de geplande werken op deze sporen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?

2.5 Onderzoeksstrategie en -methodes

Om na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle continue proefsleuven over het geselecteerde deel van het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven 12m van middellijn tot middellijn. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en bij voorkeur noord-zuid georiënteerd. Per sleuf en minstens om de 50 meter wordt machinaal een profielput aangelegd, op een dermate manier dat er een geschrinkt patroon ontstaat en men in feite om de 25 meter een zicht heeft op de bodemopbouw van het onderzoeksterrein.

In totaal dienen er 4 proefsleuven aangelegd te worden met een Noordoost-zuidwest oriëntatie, langs de lange zijde van het onderzoeksgebied.

Een nadeel van deze onderzoeksmethode is de mogelijke impact op vuursteenconcentraties. Deze worden immers lokaal vernietigd tijdens de aanleg van de sleuven. Indien er een steentijdsite wordt aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek -op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kan echter gesteld worden dat de kans hiertoe eerder klein is- dient de onderzoeksmethode aangepast te worden conform de Code van Goede Praktijk.

Via deze methode wordt er 10% van het onderzochte oppervlakte opengelegd en onderzocht. Ter plaatse dienen extra volgsleuven en dwarsleuven of kijkvensters aangelegd te worden en dit voor een totale oppervlakte van 2.5%. Een inschatting naar de inplanting van deze volgsleuven, dwarsprofielen of kijkvensters kan via een bureaustudie niet gemaakt worden en dient tijdens de uitvoering van de proefsleuven te gebeuren in functie van de grootste kennisvermeerdering. Via deze methode wordt, conform artikel 8.6.2 van de Code van Goede praktijk 12.5% van het onderzoeksgebied gedekt. Op deze manier wordt er maximale info bereikt tegen een minimale kost. De motivering voor deze keuze dient eveneens toegelicht te worden in de rapportering. Indien afgeweken wordt van het voorgestelde sleuvenplan dient dit eveneens toegelicht te worden in de rapportering.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand aan de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen(oa brandrestengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het voorgestelde vooronderzoek moet niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

De gewenste competenties voor actoren zijn de volgende:

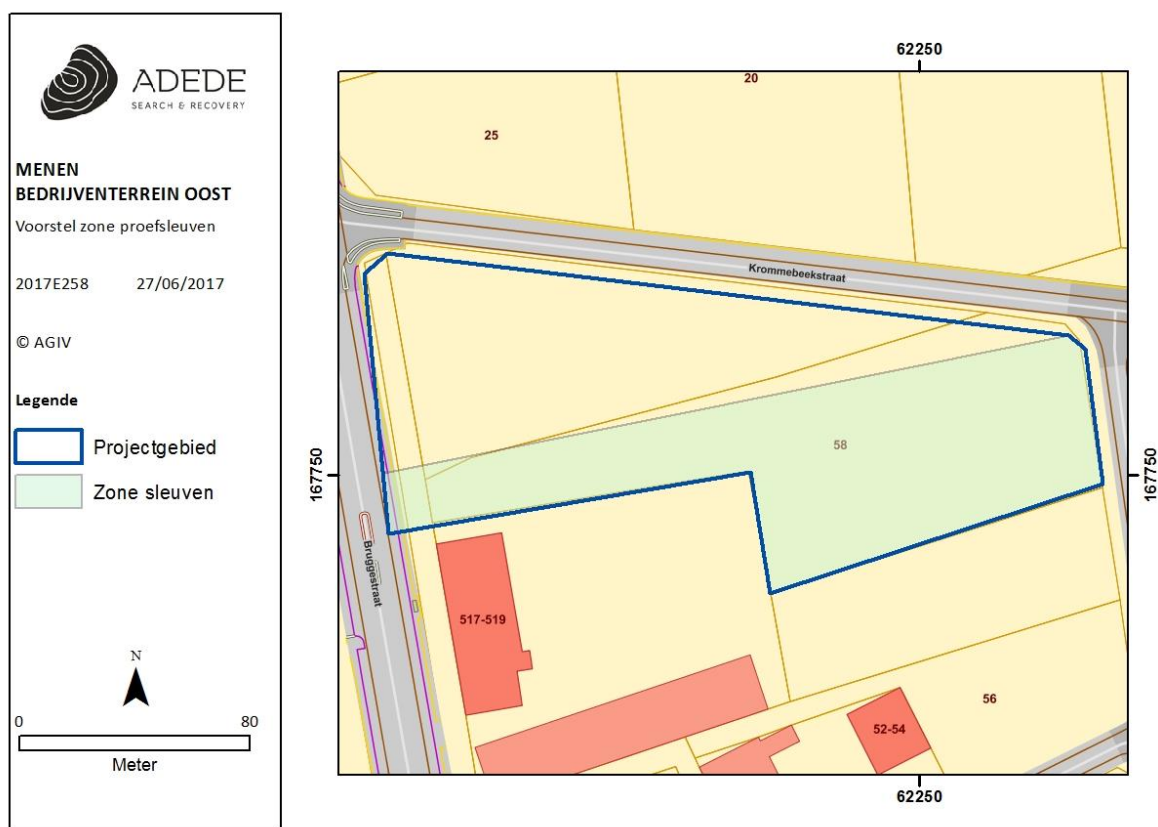
- Veldwerkleider met ervaring in het aanleggen van proefsleuven
- Assistent – archeoloog met ervaring in het aanleggen van proefsleuven.
- Erkend archeoloog

Indien tijdens het werken silexvondsten aangetroffen worden, moet een steentijdspecialist tijdens het veldwerk of de verwerking geraadpleegd worden. Indien uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat er binnen het onderzoeksgebied steentijd artefactsites voorkomen en waar deze

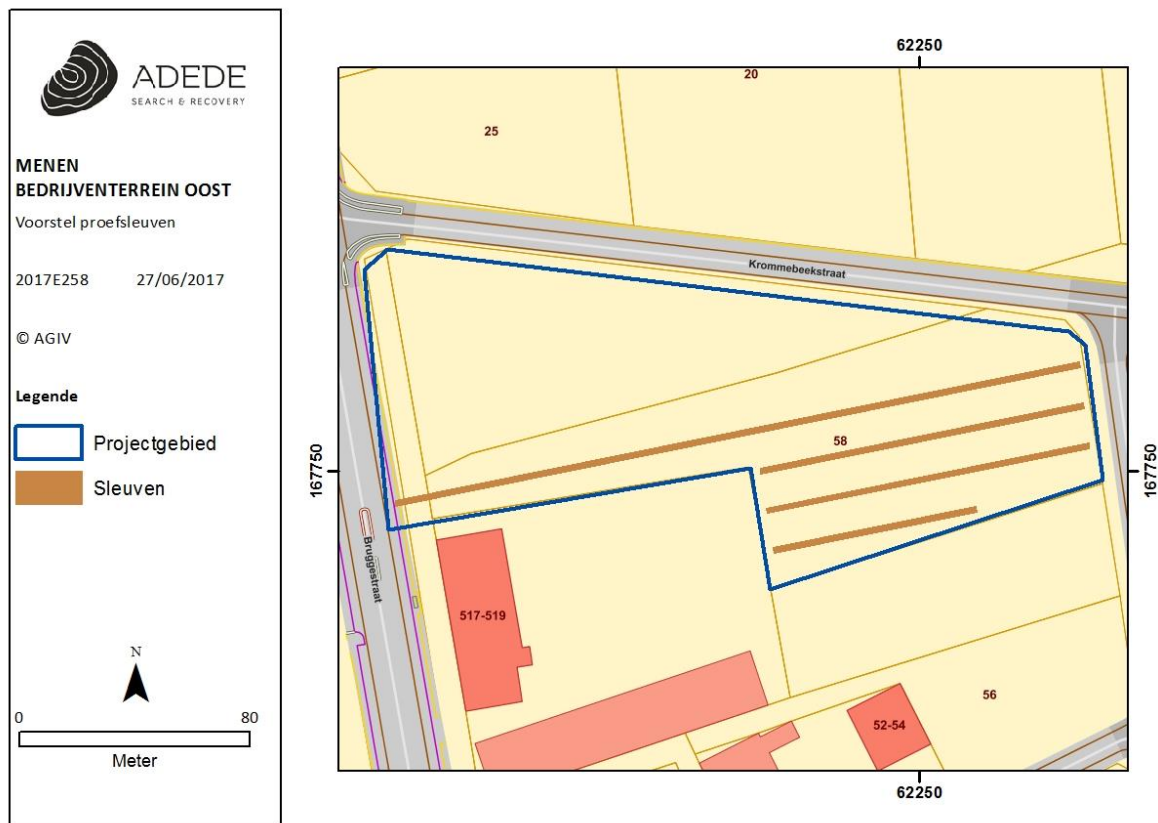
gelokaliseerd zijn, dient een waarderend archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden. Via deze methode kunnen er inzichten bekomen worden in de diepte, spreiding, datering en bewaringsgraad van de sites. Daarom dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Op welke dieptes zijn de steentijd artefactsites bewaard?
- Wat is hun spreidingsvorm?
- Wat is hun densiteit?
- Hoe is hun bewaringstoestand?
- In welke periodes kunnen ze gedateerd worden?
- Is er vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving nodig en welke strategie

Voorafgaand aan deze methode dienen aan de hand van het proefsleuvenonderzoek zones met verwachtingen opgesteld te worden waarbinnen de boringen uitgevoerd dienen te worden met een tussenafstand van 5m tussen de raaien en 6m afstand tussen de individuele boringen, dit in de vorm van een regelmatig verspringend driehoeksgrid. Deze boringen dienen ingemeten te worden met een GPS-toestel, zodat de coördinaten (x, y en z) gekend zijn. De precieze positie, oriëntatie en omvang van de grids is nader te bepalen op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Het type grondboor dat gebruikt zal worden is een Edelmanboor met een diameter van 12cm. De boringen worden handmatig uitgevoerd tot een diepte die tijdens het onderzoek dient bepaald te worden. Van elke boring worden zowel de volledige diepte, als de onder- en bovengrens van de horizonten geregistreerd. De opgeboorde sedimenten zullen steeds de relevante bodemhorizonten omvatten die nodig zijn om een goede evaluatie van de steentijd artefactensite(s) te maken. De stalen krijgen per volume een uniek staalnummer, en worden nat uitgezeefd op een maaswijdte van 1mm op 1mm. Na het drogen worden ze geanalyseerd door een vuursteenspecialist

Figuur 1. Zone vervolgonderzoek

Figuur 2. Sleuvenplan

2.6 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

2.7 Randvoorwaarden

Er wordt uitdrukkelijk beklemtoond dat het onderzoek plaatsvindt in een gebied dat mogelijk vervuild is met munitie en toxische stoffen. De opdrachtgever is zich hiervan terdege bewust en beschermt zijn personeel en de omgeving op alle mogelijke en noodzakelijke manieren tegen ongevallen of contaminaties.

3 Besluit

Uit het bureauonderzoek kon niet besloten worden of er zich al dan niet archeologische resten binnen de contouren van het onderzoeksgebied bevinden. De bodemopbouw van het plangebied suggereert echter dat hier goede bewaringsomstandigheden zijn voor eventuele sporen. Het bureauonderzoek toonde een hoge verwachting aan van Romeinse restanten en restanten. Bijgevolg adviseert ADEDE bvba het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek om na te gaan of er sporen bewaard zijn en zo ja, in welke toestand deze zich bevinden. Indien in tegenstelling tot de geschetste verwachting artefactsites aangetroffen worden, dient aan de hand van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek overgegaan worden op waarderend archeologisch booronderzoek. De resultaten van dit uitgestelde vooronderzoek met ingreep in de bodem worden vervolgens in een nota verwerkt waarin ook de te volgen strategie voor de bescherming van het archeologisch/cultuurhistorisch patrimonium dient bepaald te worden.

4 Plannenlijst

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Onderzoeksgebied op de topografische kaart	1:1	digitaal	22/05/2017
0002	Onderzoeksgebied op orthofoto	1:1	digitaal	22/05/2017
0003	Onderzoeksgebied op kadasterkaart	1:1	digitaal	22/05/2017
0006	Geplande toestand	1:1	digitaal	22/05/2017
0024	Zone vervolgonderzoek	1:1	digitaal	27/06/2017
0025	sleuvenplan	1:1	digitaal	27/06/2017

5 Lijst van figuren

Figuur 3. Sleuvenplan	- 8 -
-----------------------------	-------